

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntaxis Joa[n]nis Despauterij Niniuit[a]e Berga[rum] diui
Guinnoci ludimagistri**

**Spauter, Johannes de
Argentorati, Anno, M. D. XV.**

Concordantia adiectiui & substantiui. Mobile cum fixo genere & casu,
numeroq[ue] Conueniat, nomen sic vult cognomi adesse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70853](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70853)

Aelius Antonius Nebriffensis. Declarabimus autē carmē facili pr̄
us modo pro obtusiusculorū captu, deinde firmiora subnectemus
pro ingeniosis, ut nemo tam sit obrufus qui studio nihil cōsequatur
Carmen ponimus, quia facilius prosa ediscitur.

Concordantia adiectiui & substantiui.

Mobile cum fixo genere & casu, numeroq;
Conueniat, nomen sic vult cognomī adesse

Due sunt regule, prior est, Adiectiuū debet substantiuo esse simile
in genere, casu & numero, ut seuus uictricus, iniusta nouerca, schola
re murmur, quia Hieronymus ad Damasum ait, Nec aures Quins
tiliani flosculis & scholari declamatōe mulcendę. Adiectiuū est qđ
alteri adijci sine quo sensum nō pficit. & mobile dicit, quia de genes
re mouet in genus. Cōtra substantiuū dicit quod adiectiuo substat
quod quia firmū est, nec mouet de genere in genus, fixum dicit. Sūt
autē adiectiua uoce tm̄, ut ego, ille, significatione tm̄, pater, mater, uis
ctor, quę substantiua dicimus. uoce & significatione, ut albus, pulcher.
Item demōstratiua, ut talis, tātus. Relatiua, ut qualis, alius. Partitiua,
ut uter, nullus, de quibus in regimine genitiui. Adiectiua sine substan
tiuis posita dicuntur substantiuari ab iteratoribus. i. fieri substantiua. ali
qñ in masculino genere, ut oriēs, occidens, uidens, p dei ppheta, rus
dens, p fune nauis. Ouidius, Pulsi gemuere rudētes, iustus, pius & si
milia q̄ dicuntur adiectiua p fessiois. Itē meus, tuus, suus, noster, uester,
ut mei oēs sunt uita functi. mei. i. amici uel cognati &c. frequenter sic
capiuntur apud poetas & oratores, sed fere pluraliter. Qñq; sed raro
in fœminino, ut arida in byblijs pro terra, animās, p animal. qđ etiā
est neutri, cōtinens p terra non insula, sepissime in neutro, ut anteces
dens, cōsequēs. Item triste lupus, dulce humor. i. tristis res, dulcis res,
ut Seruius ait. Et sunt tūc duo substantiua ad eandē rem p̄tinētia. Vir
gi. Dulce satis humor depulsis arbutus hœdis. Idē, Triste lupus stas
bulis maturis frugibus imbres. Et alibi. Variū & mutabile semper
fœmina. Ouidi. in. iij. de arte. Turpe iacens mulier multo madefacta
lyeo. Digna est cōcubitus quoslibet illa pati. Idem, Turpe senex mī
les, turpe senilis amor. Cice. Quū omniū rerū mors sit extremū. Cel
sus, si nerui iuxta sunt, ignis alienū est. i. aliena res ait Nebriffensis, &
id sit ubi naturā magis q̄ accidēs quiddā uolumus exprimere. Nas
sus hypotheticus, homo incorporeus &c. orōnes sunt latine, licet as
firmando nihil uere possint cōstituere, literatores multas ponūt ad
iectiuorū & substantiuorū diuisiones, quibus superfedeo.

A iij

Ioannis Despauterij Niniuite.

Posterior regula. Prænomen, nomen, cognomen, agnomen, & cum his nomē patrium stare debēt in eodem genere, numero & casu. Marcus Tullius Cicero, Virgilius Maro, Scipio Africanus, Pontius pylatus, Hieronymus Eusebius, Aurelianus Augustinus, Iesus Nazarenus, uiri Niniuite, Aelius Donatus, Nisi barbarorum abusus pridē inquinassent, nō opus foret hāc regulā pbare, q̄a doctissimi sic loquuti sunt nūq̄, Tullius de Cicere, Marcus de fabis, Iesus de Nazaret, ut meminerūt Augustinus Datus, & eius preceptor Franciscus Philephus, qui de hac re sic ait lib. xij. ad Andream Alemānū. Sed qm̄ te oī ex parte, & castigatū in dicēdo, scribēdoq̄ et ppolitū cupio, nolim posthac quū uel de patria, uel de familia mentionem feceris, aut Bartholomeū de colle scribas, aut Andream de alemannis. Qm̄ em̄ legisti unq̄ uel Hannibalē de Carthagine, uel Publiū de cornelijs. Indoctorū hominū, aut arrogantū iste mos est, qui uel uim istiusmodi ppositiōis de, ut latinitalis grāmaticęq̄ ignari minus tenent, uel sibi licere uolūt quod ab omni uetustatis usu est alienum. Hęc Philephus orator & poeta doctissimus. Prænomen honoris causa pponit, ut Titus quasi populī tutor. Nomē ppriū ē cuiusq̄ uocabulū, ut Virg. Tullius. Cognomē est cognatōis nomē, ut Cice. Maro &c. Agnomē est qd̄ euētū quodā acquirūt, ut si qs̄ ppter nati magnitudinē dicat̄ naso, sed, p ingeniosis plura sunt afferēda,

Notandum circa hanc regulā. Nomen est propriū uocabulū singulorū. Virgī. Nomē autē referēs priamus. Cice. lib. Rhe. sic definit, Nomē est quod unicuiq̄ psonę attribuit, quo quęq̄ suo proprio & certo uocabulo appellet. Ergo ut propriū psonę hoc nomē & certū sit p quattuor tendit, p̄nomē, nomen, cognomē, agnomen. Prænomen, interdū una, interdū duabus, interdū tribus literis cōtinet̄ ut C. Caius. Cn. Cneus. Sex. Sextus. de id genus plurimus dicemus plurima in orthographia. Fuit autē nōnulla p̄nois ratio, ait Calepi, Nam & Quintū ideo dixerūt, q̄ quinto fortassis loco natus eēt, Lucīū q̄ in initio lucis exortus. Cognomē maiorū est tractū ex familia uel sanguine, ut Cornelius, ex cornelijs. Nomē autē ppriū psonę est. Agnomē extrinsecus uenit, aut ex animo, ut supbus, pius, aut ex corpore, ut Crassus, pulcher, aut ex fortuna, ut Africanus qui de uicit Afros, sic germanicus &c. Cice. Hoc cognomē & cognomentū appellat̄ dicēs, Scipio ille cui Africano fuit cognomē. Idem. Teq̄ nō cognomentū solū Athenis deportasse, sed humanitatē & prudentiā intelligo. Sumit̄ cognomē a uestimēto, ut Antoninus Caracalla. A pecore minori, ut Portius scropha. A pecore maiori, ut Equius Tau

rus. A piscibus, ut Sergius, Orata Murena. ab arboribus, ut frōditiu.
 Ab ea re quā optime quis sereret, ut Fabius, Cicero, Lentulus, Pifo
 a pinfendo. Pilumnus qui primus pilū inuenit, & mltā hmōi. De si-
 gnificatione p̄nois, nois, cognois & agnois nō nihil uident̄ authores
 dissentire, oēs t̄n̄ ip̄a eodē in casu collocāt, quod unū nobis est probā-
 dum contra barbarici milites, qui nihil defensionis habent nisi uul-
 gi abusum, quem pro usu habēt, at si legissent unq̄ Quintilianū, scis-
 rent usum esse doctorū cōsensum, ut uiuendi usus cōsensus est bono-
 rum, neq̄ loquendū est ut plures si de bonis & malis, siue de doctis
 & indoctis loq̄mur. sic em̄ nō latine esset loquēdū. plures nāq̄ bar-
 bare & incōgrue loquūt̄ q̄ congrue aut latine. At dixit hoc Ari-
 stoteles, loquendū ut plures. uerū ut plures docti, pauci siquidē do-
 ctū dicūt noceo te, plurimi noceo tibi, igit̄ per dūm magis loq̄mur.
 Sic careo te & tui, dignus honore & honoris, aula olla, p̄cutere baz-
 tuere &c. Illi x̄o latinitatis inimici rabulę & garruli sophistę, qui se
 Aristotelicos uocari uolūt, quibus nihil ē ab Aristotele magis alie-
 num, dicūt nomē significare ad placitū, & nihil referre quō loquar
 mur, dūmodo utcūq̄ intelligamur, & si rusticitatis aut incōgruita-
 tis arguāt̄, statim barbare respondent, nō standū esse in terminis,
 sed dum nebulones refello, ip̄e barbarisso. Nomē itaq̄ & cognomē
 in eodē stabunt casu, nemo em̄ doctūssimorū aliter loquutus est, iō
 de familia & de patria sic loquēdū est. Otho magister, Martinus ma-
 gister, non magistrī. Bartholomeus Nicolaus, nō nicolai. Petrus Al-
 bus, nō Albi, Ioānes Pauo, non Pauonis, Frāciscus Niger nō Nigri
 Iacobus faber, non fabri, sic Nicolaus lupus, Hermānus Torrēūnus
 non de torrente, Ioānes Paludanus, nō de Palude, authore doctūssī-
 mo uiro Erasmo Roterodamo, sic dicerē Philippus lapis, & si opus
 uideret̄, lapidanus, licet aliter fecerint Aeneas Siluius, Guillelm⁹ tar-
 dius, & nonnulli aliī, At dicet quispiā si dico Ioānes Lupus, sunt
 duo substātiua ad diuersa spectātia, ergo alterū erit ḡtī casus. Negā-
 mus ad diuersa p̄tinere, nam lupus cognomē non significat animal
 irrōnale, sed hominē & p̄ hoīe accipit̄, siue (ut barbare loquamur)
 supponit, ita dicat̄ in alijs. Itē Petrus de Bergis, Gādauo, Flādrīa &c.
 male dicunt̄, quia dicēdū est Petrus Bergēsis aut Berganus. ut Desy-
 derius loquit̄. Ioānes Gandēsis aut Gandanus. Flādrēsis aut Flā-
 drīnus. Nunc̄ em̄ legimus Cice. de Arpino, sed Cicero arpinas. Iu-
 uenalis Aqnas, Virgilius Mātuan⁹, Ouidius Sulmonēsis, Horatius
 Venusinus, Aristoteles Stagyrītes. Excusare nitūt̄ur barbari, q̄a Ioā-
 nes de Gandauo bene uidet̄ dici. intelligit̄ em̄ ortus aut natus. Ra-
 phael Regius post enarrationes in Metamorphoseon libros deridet.

Ioannis Despauterij Niniuitæ,

zoilū nescio quē q̄ sic scriptū reliquerat. Indigenę populū genitū ex
heturria. Pueri certe (inquit) q̄tūis rudes non ex Heturria, sed in
Heturria genitū esse aliquē dicerēt, nisi forsitan iste sibi persuasit hos
mines, ut mures interdū ex terra gigni solere. Hęc Regius. Lācilotus
tamē notauit recte dici sum ex gallia. i. sum gallus. Terētius in An
dria ex andro hęc ancilla, quod idem est, cum hęc ancilla est andria,
idē in Eunucho. Dixit cupere te ex æthiopia ancillulā. i. ancillulam
æthiopiā. Inuenimus etiā unde es, p̄ cuias, q̄d malim, nunq̄ tñ
dicemus Ioānes de Roma, nam aliter loquutos constat esse doctissi
mos quosq̄, & sic nunq̄. Sed dicit dialecticulus, ab authoritate ne
gatiue non ualet argumētatio. Scimus (nisi in ijs quę ab authoritas
te pendēt nullū dixisse argumentemur, tum em̄ recte colligimus q̄
piam non esse dicēdū) Quō legūt igit̄, Petrus de hispania an Petrus
hispanus, & in digestis, Sextus ælius an ælij, Appi^o claudius an clau
dij. Item Publius Mutius, Paulus Virginius &c., & nunq̄ aliter cō
sultos inueniēt eē loquutos, sed q̄ barbaris fauēt Barbari sunt, neq̄
quicq̄ norūt in iure pręter glossemata quedā, elegātissimo iuris cō
textui (quasi auro purissimo stercus olidissimū) apposita. Satis igit̄
superq̄ regulā nostrā probatā esse confido. Sed nunquid recte dicit̄
mus, Ioānes pauli, q̄a filius uideēt intelligi. Certe si patris nomē effi
ciatur cognomē ponēt in eodem casu, ut Virgilius Maro. Ouidius
Naso &c. aliqñ tamē figurate dicere possumus. Ioānes petri, ut si fi
liū habeā Henricū noīe, & Paulus frater meus itidē, quia uterq̄ dis
ceretur Henricus despauterius, si alterū noīare uelim p̄pter polyse
mum sermonē, recte dicam Henricus Ioānis, Henricus pauli, sed co
gnomē nō erit gñs. Hinc forte errorē sumpserūt indocti. de hac re
Seruius ait in illud Vir. ęnei. i. Vnius ob noxā, & furias Aiācis oilei
figura est græca si dicamus æneas anchise, & subaudiamus fili^o, hac
autē figura utimur circa patres, & circa maritos tātū, ut Virg. Deis
phobe Glauci, subaudi filia. Hectoris Andromache, intelligit̄ uxor
Hęc Seruius. uerū latius se ostēdit figura, ut Nebrissenis, pbat, quia
Eusebius Paphili legimus, ubi intelligit̄ amicus, & Terētius ait. Vi
deo huius Byrrhiā, subaudi seruū. Dicemus igitur cum gētilibus &
christianis. Actius Labeo, Simon petrus, Thomas didymus, & si
appellatiua sūt cognomia, sūt eiuldē generis cū noīe, p̄prio, ut Bar
tholomeus Scala, Georgius Merula, Lodouicus Maria, Scipio Cor
culū, masculinū ē corculū qñ ē cognomē, nec obstat terminatio, q̄a
Pęgnitū & Dinaciū puerorū noīa, masculina sunt apud Plautū. Ci.
in oratore. eloquentē constat fuisse etiā Scipionē Nasicā, qui corcu
lum est appellatus, de hoc plura Lancilotus. Plī. lib. vij. testat̄ catos

corculos esse dictos qui sapiētia p̄stiterūt. Si cognoīa desināt in us, faciūt ex se fœminina in a, ut despauterius despauteria, sic ppria, ut paulus paula, & alia interim, ut ioānes ioāna. Cōsulēde sunt aures, licet autē hic fingere, & ubi doctissimi regulas dedere ut silia efficia mus, aliter inutiles uiderēt regulę. Cognomina igit̄ aliqñ nihil uari abuntur, sed appellatiuis erūt in tota scriptura non absimilia, ut Pīcus pica, Merulus merula, lup⁹ lupa, asinus asina, afella, ut apud Hora. Vinnius afella, aquila, & cetera aliqñ denoīatiua erūt formanda ut paludanus, torrētīnus, montanus, apud Plī. in eplīs propriū est, aut cognomē, sic Petrus Pontanus, ideo mirū est Cēcū Brugēsem se uocare Petrū de ponte, sed quō formabimus denoīatiua, doceo ex Prisciano, & alijs id clare in alio capite grāmatices nostrę. Ceterū id unū exploratissimū, ea de re non esse certas regulas, ideo cōsulen dę sunt aures, & p̄cipue docti uiri. Sed dabo nūc formationē denoīatiuorū & possessiuorū, ut possum breuissimā. Ithacus, p̄ ithacē sis ab Ithaca regione, ut ithacus Vlysses. Cōsidera semper silia, quia hic plene docere nolo. Cardia cardiacus, Cyprius cipriacus, pelus sium pelusiacus, iliū iliacus, & silia, Nauclerus quoq; naucleriacus facit apud Plautum. Græca tertię Hector hecōricus, rhetor rhetorīcus, grāmatos grāmaticus, tros troos troic⁹, sic alia sine regula. Cre ta creticus, alia asiaticus, persis persicus, satyra satyricus, apher aphri cus, italus italicus, cyprus cypricus, mulio mulionicus, socrates so craticus, marmē i marmoreus, plumbi plūbeus, sed hmōi raro uis deo esse cognoīa, ideo uenio ad anus, Roma romanus, mātua mā tuanus, sed multa faciunt inus, ut messala messalinus &c. Virgilius uirgilianus &c. Cicero ciceronianus &c, ut antonianus, catonias nus &c, rusticus rusticanus, tusculus tusculanus, sed masculus mas sculinus, oppidum oppidanus, toletū toletanus, lux lucanus, fonta nus, montanus, pontanus, cæfarianus, ueteranus, neapolita neapoli tanus &c. Caput capito, pinso pīso, nasus naso, labiū labeo, rubeo ruber, macero macer, cimberia cimber, arpinū arpinas, aquinū aquī nas & similia. Mercurius mercurialis, mola molaris &c. Forēsis, cas strensis, atheniēsis &c. sed finem facio, quia admonere solū uolui, nō formationes docere.

Concordantia relatiui & antecedentis.

Pone relatiuū cum præcedente in eodem
Et genere, & numero, necnon persona in eadem.

Relatiuū & antecedens cōuenire debent in genere, numero & p̄

B